

Oulu 27.3.1969

FRANZÉNIN TALOSTA — TAAS KERRAN

Museomaisteri soitti ja rupesi taas vaihteeksi puhumaan Franzénin talosta, jolla tarkoitamme sitä komiata taloa, jota Franzénin kuvapatsas lempeästi silmäilee päivästä päivään ja ilta ilta iltaan.

Maisteria oli puhuttamassa nuori arkkitehtikokelas, jonka Järventauksen professori oli pannut varta vasten asialle, mutta siitähän myöhemmin, kunhan tässä tutustutaan.

Nyt haetaan sitten Franzénin talon kuvia. Tämä talo ei ole voinut vältyä kameran silmältä, sillä se on aina sijainnut kaupungin sydämessä, mutta kun oikein mietitään, niin hyviä kuvia ei niin vain olekaan löydettävissä, eikä niitä ole kaikilta vuosikymmeniltä, sillä tämä kulumatalo jää kuitenkin aika helposti varjoon otettiin kuvaa sitten puistosta, kadulta tai kirkontornista.

Sanonpa siis heti, että taas olisi hyvä jos oululaiset kaivaisivat kuvakatköjään ja lainaisivat

tämän talon kuvat arkkitehtikokelaallemme jäljennettäväiksi. Voin kyllä toimia välikätenä, jos niillä on tuntemattomaan luotetaan mutta onhan olemassa viralliseempikin tie, joka joko Ainolaar tai yliopiston arkkitehtiosastoon vie. Ollapa hyvä!

Tämän lumen aikana aika usein mainittu Maneesi on aika hyvä esimerkki, kunhan tässä keritään koota, mitä tarjolla on. On muuten tullut tekstiä ja kuvia Amerikoista saakka. Niin että vaikka en halua mitenkään kehua tätä Oulu-lehteä, niin passaa lähettää lehteä mertenkin taa ent. oululaisille, siellä saatava olla jollakulla harrastusta enemmänkin kuin kotona olevilla, jotka helposti ajattelevat, että ehtiipä tässä, jos nyt minua tarkoittavatkaan...

Kokosin jo omat kuvani. Vanhimmissa näkyy Franzénin talo siellä täällä, mutta kovin pieneinä. Tässä vieressä on kuitenkin kuva, joka on ajalta ennen Fran-

zénin patsaan pystyttämistä. Puhuenoleva kivitalo näkyy aitan katon yli komeasti oikealla. (Kirkon oikealla puolella näkyy nykyinen Öbergin talo, vasemmassa laidassa nyk. NMKY:n puupuoli). Aitta oikealla sijaitsee todennäköisesti nykyisen lääninhallituksen Kallisenvirtaan viettä välillä pihatörmällä. Aitan ja Franzénin talon välissä on hiekkakenttä, jolle pystytettiin F. M. Franzénin patsas keväällä 1888. Kenttää nimitettiin Raatihuoneentoriksi. Paikalle oli jo ryhdyttävä puistoa. (Pertti J. / a n i Kaltiossa 4/1958).

Kortteli oli jätetty rakentamatta vuoden 1822 surkian palon jälkeen. Tässä vaiheessa, ennen 1881, tämä talo kun vielä Franzénin talo, mutta olen nähnyt siitä vieläkin vanhemman kuvan, niin kuin ehkä joku muukin oululainen muistaa nähneensä. Minulla on siitä valokuvakin. Tarkoiton v. Wrightin maalausta 1860-luvulta. Se riippuu maisteri Vieno Koskeniemen kodin seinällä Turussa. Hänen miehensä Veikko Antero Koskeniemi sanoi sitä rakkaimmaksi taulukseksi, mitä en lainkaan ihmettele Oulun 350-vuotisjuhlien juhlanäyttelyssä oli tämä taulu kai ainoan kerran oululaisten nähtävänä. Tapahtui toukokuun lopulla 1955.

Sitten muistin ottaa esille teoksen Vanhaa rakennustaidettam-

me, jonka nimenä uusintapainoksena Otava 1958 julkaisi arkkitehti J. Viisteén kauniin teoksen Suomen kaupunkien vanhaa rakennustaidetta vuodelta 1926. Kirjassa on kuva Franzénin talosta, joten on se kuva ainakin ennen vuotta 1925, F. Suomalainen kameran "käsi-ilmaa". Kuvatekstissä sanotaan, että rakennus on rakennettu 700-luvulla.

Siihen mennessä oli siis jo toteutettu sama, minkä nykyisetkin siantuntijat ovat todenneet, että imittäin ensimmäinen kerros on ajalta ennen 1822-vuoden paloa. Uusimisvuodeksi mainitaan 1825.

Rakennuttaja oli silloinen omistaja kauppaneuvos Johan Franzén, runoilija Frans Mikaelin nuorempi veli (1784—1849). Seuraava omistaja oli Frans Johan F., kauppaneuvos hänkin (1819—1887), jolta rakennus (koko puoli korttelia) siirtyi konsuli F. Siemssénille. Hänen jälkeensä tulleista omistajista mainittakoon pankinjohtaja J. F. Kerttula. 1920-luvulla tulivat sitten Liskot, jotka edelleen omistavat koko Kaupparhotellin korttelinpuolikkaan.

Arkkitehti Viiste (tai joku hänen oululaisavustajansa!) väittää tätä taloa runoilija Franzénin syntymäkodiksi. "Perimätieto" on elänyt sitkeästi, mutta meillä ei ole mitään syytä vaalia väärää

tietoja. Frans Mikael on kaiken todennäköisyyden mukaan kyllä vierailut viimeisten Oulun-matkojensa aikana siinä kodissa, jonka alakerran mahtavat kiviseinät kätkeivät suojiinsa, sillä jo Suomen sodan aikoihin asui tässä Johan Franzén.

Ennen Franzéneja omisti tontin ja talon kauppiamies Samuel Gustaf Bergh, jolle tällä paikalla kahdenkymmenen vuoden odotuksen ja kolmannen naimiskaupan jälkeen syntyi poika, joka sai isän nimet. Tapahtui 1805. Tämä Samuli Kustaa tunnetaan, kuten tälläkin palstalla olen kerän maininnut, runoilija Kallion ("Pois meni merehen päivä" etc.), jolle kirjallisuustieteilijät antavat suuren arvon.

Paljon, paljon muutakin mielenkiintoista liittyy Franzénin talon asumiseen, mutta ei tähän nyt enempiä mahdu. Joskus taas.

Lopuksi vain todettakoon, että niin muinaistieteellisen toimikunnan kuin Oulunkin asiantuntijat pitävät rakennusta Oulun empiiren huomattavimpana edustajana. Se on samalla eräs koko maan merkittävimmistä säilyneistä porvaristaloista.

On hyvä, että sen historia kootaan.

PANU